

Антропоними – родови имена (с лични имена и прякори) от село Кулфаллар / Коноп

Хасан Якуб Хасан

Anthroponyms – Family Names (Formed from Personal Names and Nicknames) from the Kufalar / Konop Village: *In this work will be covered names of smaller or larger families existed in the 20th century in the village of Konop. The main objective of this work is to be collected and analyzed generic names in order to understand their origin, development and current forms. The paper also provides and associated generic names more extensive information for personal nicknames of members of the genus.*

Key words: *family name, first names and nicknames of members of the genus, anthroponyms, arguments of naming, etymology of generic names .*

ВЪВЕДЕНИЕ

Обект на изследване са имената на родове, чиито представители са живели през XX век в село Коноп, област Търговище.

Целта на този доклад е да бъдат изследвани родовите имена, да се проучи техният произход, развитие, местни и литературни форми.

Поставените задачи са:

-събиране на родовите имена (РИ) и информация за тях при местно проучване и от документи;

-анализ на РИ и попаднали в обсега на изследването ЛИ и прякори;

-класификация на РИ според определени адекватни критерии.

Налице е свързана с РИ по-обширна информация за личните имена (ЛИ) и прякори на представителите на родовете. Българските интерпретации на значенията на ЛИ са изготвени от автора въз основа на тези в Kişi Adları Sözlüğü.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В настоящото изследването е резонно да представим становището на Людвиг Селимски относно ЛИ на етническите турци в България, *намерило място в "Изследвания по българска антропонимия-фамилни и лични имена и прозвища":*

"А те са интересни поне от гледна точка на звуковите промени, на които са подложени още на турска, а след това и на българска диалектна почва, както и при писменото им отразяване в българската администрация..." [1].

Според Енциклопедия на българската ономастика, родовото име е „*Вид групово име на ред фамилии, имащи общ прародител*" [2]. В Българския тълковен речник родът е „*1. Множество хора с общо потекло и минало...*". *3."Роднини по общ дядо или працядо."* [2].

Думите, които се използват в селото за род, са cıns (джинс) и sülâle (сюлале). В Türkçe sözlük [4] са многозначните: cıns от арабски произход *1. вид; 2. род, произход, произхождение, корен* и sülâle от същия произход *1. род, произход, потомство.*

В разработката РИ са представени първо в тяхната местна форма и произношение и след това в литературните им форми в курсив.

1. Аджълар [Acılar] – Nasılar (Хаджълар). Родоначалник е Acı Davut (Аджъ Давът), известен и като Acı ağa (Аджъ ага) с литературни форми Nası Davut (Хаджъ Давут) и Nası ağa (Хаджъ ага), преселник от село Китино. РИ е по титлата nası (хаджъ), съществително от арабски произход *хаджия* с окончанието –lar (-лар) за мн.ч. То се образува без ЛИ Davut (Давут), като на иврит е със значения *любим, драг, мил, възлюбен и любезен, уважаеми, ценен, свещен.* РИ е с буквално значение *хаджии.*

2. Аппазоллар [Appazollar] – Abbasoğullar (Аббасогуллар). Общият працядо с местна именна форма Appaz (Аппаз) е преселник от село Глогинка. РИ произлиза от ЛИ Abbas (Аббас) от арабски произход със значения *1. лъв; 2. твърд, със*

сбръчкани вежди и oğullar (огуллар) от oğul (огул) *син, рој*, с окончанията -lar (-лар) за мн.ч и -i (-ъ) за принадлежност. Цялостното значение на РИ е синовете на Аббас, но в подобни случаи се визират следващите поколения, т.е родът. Трансформация на звучната "b" в "p" и беззвучната "s" в "z" става в местната именна форма Arpaz.

3. Афъзоллар [Afizollar] – Hafizoğullar (Хафъзогуллар). Приемаме Afizolu Memet (Афъзолу Мемет) с литературната форма Hafizoğlu Mehmet (Хафъзоглу Мехмет), преселник от село Глогинка, за общ прародител. РИ произлиза от арабското hafiz (хафъз) - *лице, което знае наизуст целия Коран* и oğullar (огуллар) – Вж.2. Memet с литературна форма Mehmet (Мехмет) е турска трансформация на Muhammet (Мухаммет) – име от арабски произход със значение *възхваляван*.

4. Бе'лберлер [Be'iberler] – Berberler (Берберлер). Родоначалникът е с местна форма Belber Üsen (Белбер Юсен) и е преселник от село Глогинка. Произход: от турски с литературна форма berber (бербер) *бръснар* с окончание -ler (-лер) е в мн. число и ЛИ Hüseyin (Хюсеин). Обаче поради промяна на ударението, думата има различно произношение и се трансформира в РИ, а не в *бръснари*. РИ е по професионалното занимание на основателя бръснар. Трансформация на „h" в „l" в първа сричка на РИ, а местното ЛИ Üsen се формира след отпадане на звуците „h-y-" от името.

5. Ве'лилер [Ve'liler] – Ve'liler (Ве'лилер). Тук ударението също е променено за да се различи РИ от ЛИ в мн.ч. Вели'лер. Родоначалник е Veli (Вели), преселник от село Въбел, общ. Търговище, син на Mustafa. Вели е ЛИ от арабски произход и означава *1. лице, отговорно за състоянието и действията на дете; 2. светец; човек, посетил се на Бог; 3. собственик* с -ler (-лар) за мн.ч. Вели е дошъл в селото като зет на Халит ходжа. ЛИ Halit (Халит) е от арабски произход със значения *непрекъснат, безкраен, вечен*. РИ произхожда от ЛИ Вели.

6. Га'риплер [Ga'ripler] – Ga'ripler (Га'риплер). Garî'p Hasan (Гарип Хасан) е родоначалникът. РИ е от прякора Garip (Гарип) със значения *1. сирак, горък; 2. чужд, който живее в чужбин; 3. държан на страни, не разбран; който има скрити страни, странен, чуден* на Хасан с промяна на ударението върху първата сричка .

Hasan е от арабски произход със значения *красив; добро и благородно дело*, с местна форма Асан. Той е син на Якуб Юсуф, преселник от село Паламарца. ЛИ Якуб на арабски означава: *1. мъжка яребица*, а на иврит *2. този който следва, този който върви по следа*. Бащиното Юсуф на иврит *1. който пъшка, който се вайка; 2. пълкане*. Якуб загива в Първата световна война и Хасан остава сирак, затова той е родоначалникът, чийто прякор носи родът.

7. Гъочбекирлер [Göçbekirler] – Göçbekirler (Гъочбекирлер). За родоначалник се счита Göç Bekir (Гъоч Бекир), преселник от град Разград. РИ е съставно от прякорното име от турски Гъоч със значения *миграция, преселение, изселване*, но в случая е съкратено от göçmen (гъочмен) *преселник* и ЛИ от арабски произход Bekir (Бекир) – *лице, придобило навика да става рано сутрин*.

8. Де'даметлер [De'dametler] – Dedeahmetler (Дедеахметлер). Синът на Dede Ahmet (Деде Ахмет), преселник от Паламарца, на име Мехмет, приемаме за родоначалник. Той е с прякор Miltan (Милтан) с литературна форма mintan (минтан). Касае се за дума от персийски произход със значения: *1. мъжка риза с дълги ръкави без яка; 2. елек с дълги ръкави, който се облича върху риза*.

РИ произлиза от турското dede (деде) и ЛИ Amet (Амет) с литературна форма Ahmet (Ахмет) и значения: *достоеен за похвала; похвален* с -ler (-лер) – Вж.1. При местно произношение на РИ отпада звукът „e" в първата компонента dede.

9. Джинйусуфлар [Cinyusuflar] – Cinyusuflar (Джинйусуфлар). Преселникът от село Паламарца Cın Yusuf (Джин Йусуф) е прадядото. РИ произхожда от прякора с арабски произход Cın (Джин) със значения: *видение, дух, гъвкав и хитър*. Произходът на РИ е свързан с последните две значения и ЛИ Yusuf (Юсуф) – Вж.6.

10. Ибрамагалар [Ibramagalар] – Ibramagalар (Ибрамагалар). Родоначалник е Ibram (Ибрам), преселник от село Паламарца. РИ е по неговото име с литературна форма Ibrahim (Ибрахим) със значение на иврит *баща на вярващите, на народите*. Втората част agalar (агалар) има следните компоненти aga-lar (ага-лар). Тук местната форма се произнася ясно агалар със значение в местен контекст ага (ага) *батко*, а не аалар, както е при другите РИ с тази компонента. В местната форма на ЛИ отпадат звуците „h-i“ в последната сричка.

11. Имамоллар [Imamollar] – Imamođullar (Имамогуллар). Родът започва с Imamođlu (Имамоглу) Arif (Ариф), преселник от село Глогинка. ЛИ Arif е със значения: *лице много разбиращо/разбран и чувствател човек*. РИ произлиза от религиозния термин imam (имам) със значения: *‘имамин, мохамедански духовник’* и ođullar – Вж 2.

12. И’салар [Isalar] – I’salar (Исалар). Общият прародител е Isa (Иса), преселник от село Моравка. РИ е по ЛИ Иса, значещо на иврит: *божата милост, прошка* и –lar (-лар) – Вж.1.

13. Йомераалар [Ömeraalar] – Ömerađalar (Йомерагалар). Ömer (Йомер), роден в село Коноп, е родоначалникът. При голямото изселване от селото през 1881 г. той се изселил в друго село в страната, а когато идват нови заселници, се връща. РИ е по ЛИ на основателя Ömer (Йомер) със значения: *живеене, живот, живост*. Втората част aalar (аалар) се декомпозира на (aa-лар) – уважителна форма в мн.ч (за влиятелен човек) с литературна форма ađalar *агалар*.

14. Йъ’мъртаджлар [Yımirtacılar] – Yu’murtacılar (Йумуртаджлар). В началото на рода е Yımirtacı Memet (Йъ’мъртадж Мемет-литературна форма) от село Медовина, общ. Попово. РИ произхожда от занятие yımirtacı (йъ’мъртадж) *ййчар* и окончанието –lar (-лар) – Вж.1.

15. Ка’мишлар [Kamışlar] – Ka’mışlar (Камъшлар). Фактически родоначалник е Halil (Халил, син на Исмаил) по прякор Ba’tak (Ба’так) преселник от село Глогинка. РИ е по прякора Камиш от турското kamaş (камъш) *тръстика* на Мустафа. Това е ЛИ от арабски произход със значения *избран, подбран, отличен; известен, виден*. Той е син на Халил, което е ЛИ със значения *‘верен, сърдечен, искрен, приятел’*. Трансформацията на “i” в “ı” при местно произношение на прякора Ка’миш е ясна.

16. Керимнер [Kerimner] – Керимлер (Kerimler). Приемаме Kerim (Керим), преселник от село Глогинка, за родоначалник. РИ произхожда от ЛИ Керим от арабски със значения *щедър, великодушен, плодороден* с –lar (-лар) – Вж.1.

17. Коджаамедоллар [Kocaamedollar] – Kocaahmedođullar (Коджаахмедогуллар). Основател е Kosa Amet (Коджа Амет) с литературна форма Kosa Ahmet (Коджа Ахмет), преселник от Паламарца. РИ е от турски по прякорното Kosa (Коджа), със значения: *грамаден, огромен, възрастен, стар, велик, знаменит* и ЛИ Ahmet (Ахмет) – Вж.8. със съществителното ođullar (огуллар) – Вж.11.

18. Ку’лаклар [Kulaklar] – Ku’taklar (Кулаклар). Родоначалникът Mustafa с литературна форма Mustafa (Мустафа) – Вж.15, е преселник от с. Паламарца. РИ е с неясен произход, макар че самата дума е многозначна: *ухо, богат човек, част от нива или място и негова крайна част*. В рода няма предания за произхода на РИ.

19. Къоралилер [Köraliler] – Köraliler (Къоралилер). Kög Ali (Къор Али), преселник от село Медовина, е праотецът на рода. РИ е по прилагателното kög (къор) *сляп* и ЛИ Али със значения: *висок, висш, върховен* 2. *велик, голям, грамаден*; 3. *висок, възвишен, висш, авторитетен, висота, завършващо* на –lar (-лар) – Вж.1.

20. Ма’джарлар [Macarlar] – Ma’đjarlar (Мацарлар). Фактически родоначалник в селото е Ismail (Исмаил) с местна форма Ismal (Исмал), което на иврит означава: *този който чува господ*. Той е преселник от село Глогинка. РИ е по прякорното име Масаг (маджар) на Мехмет, син на Исмаил. Прякор, получен като дете, за заложено значение няма ясно обяснение. Маджар е със значения: *‘унгарец, брава на врата’* и др. в книжовния турския. В селото се ползва прилагателното маджар със

значение с по-светъл цвят на лицето и косата. Отпада звукът "i" и се смекчава "a" в местната форма Ismal (Исмаля).

21. Неджибаалар [Necibaalar] – Necibağalar (Неджибагалар). Синът на Вели преселник от Глогинка Necir (Неджип) е родоначалник. РИ произлиза от ЛИ Неджип от арабски произход *1. с чист род, произход, порода, раса; 2. от знатен род, благороден, знатен* с втората част aalar (аалар) – Вж.13.

22. Оджалар [Ocalar] – Hocalar (Ходжалар). Носа (Ходжа), е многозначна дума от персийски със значения *религиозен служител в мюсюлманството; 2. учител, с - lar (-лар) – Вж.1.* Основател е Salim (Салим) – ЛИ със значения: *1. здрав, който има здраве; 2. без недостатъци; 3. безстрашен, сигурен.* РИ е по професията на родоначалника, ходжа в селото до изселването си в Турция.

23. Османаалар [Osmanaalar] – Osmanağalar (Османагалар). Основател е Осман, преселник от Паламарца. РИ е с основа ЛИ Осман от арабски произход със значения: *вид птица или змей, ламя, дракон.* За втората част aalar (аалар) – Вж.13.

24. Тасмаллар [Tasmallar] – Tasmalılar (Тасмаллар). Преселникът от село Китино Ерджеп (Егсер-местна форма) е пращадото. Литературна форма на ЛИ е Ресер (Реджеп) със значение: *личен момък, наперен.* РИ произхожда от прякора на родоначалника Tasmalı (Тасмалъ). В турския език Tasmalı произхожда от съществителното tasma (тасма) *ремък (на врата на куче, агне и др.), ремък на налъм* с наставка –li (-лъ), предаващо значение *този, който е с ремък, а за –lar (-лар) – Вж.1.* Местното ЛИ Егсер е с разменени места на първите два звука "Er".

25. Татарасаннар [Tatarasannar] – Tatarhasanlar (Татархасанлар). Родоначалник е Tatar Hasan (Татар Хасан), преселник през 78 г. на 20 век от село Моравка, общ. Антоново, а там семейството се е преселило от Поповско. РИ произхожда по прякора татар – етноним, който в случая не бележи етническа принадлежност на Хасан. Според семейно предание, семейството е имало в Моравка, съседни заселници татари. По този начин е получен прякорът.

26. Шайкаасаннар [Şaykaasannar] – Şaykahasanlar (Шайкахасанлар). В началото на рода е Şayka Hasan (Шайка Хасан), преселник от село Паламарца. РИ е с прякорна част Şayka (Шайка) с местно значение „разбойник“, но в Derleme Sözlüğü, şayka има и значения *’звездей, чивия, клин’* и втора част Hasan – Вж. 6.

27. Шакиролла [Şakirollar] – Şakiroğullar (Шакирогулар). В началото на родословното дърво е Şakir (Шакир), преселник от село Еленово, общ. Попово. РИ е по ЛИ на основателя със значения *този, който благодари, този който е доволен от положението, състоянието си* и oğullar (огулар) – Вж.11.

28. Шерифаалар [Şerifaalar] – Şerifağalar (Шерифагалар). Пращадото е Şerif (Шериф), син на Мустафа, преселник от Глогинка. РИ е съставно от ЛИ Шериф от арабски: *с чест, достойнство, слава, почит, почест; 2. от благородно потекло, чист; 3. титла която се дава на лице от рода на Хасан, внук на пророка Мухаммет’* и за аалар – Вж.13.

Опит за класификационна схема с примери за посочен тип

I. Според населеното мястото, откъдето главно произхождат родовете: Palamarsalılar (Паламарсаллар) - от село Паламарца и Kizılalılar (Къзълаллар) – от село Глогинка и двете села са в община Попово, обл. Търговище.

II. Класификация на родовете имена по произход:

1. По определена характеристика на родоначалника: Хаджъ-лар и др.;
2. По прякор на родоначалника: Гарип-лер, Тасмалъ-лар и др.;
3. По ЛИ на родоначалника: Вели-лер, Керим-лер и др.;
4. По прякор и ЛИ: Гьоч-бекир-лер, Татар-хасан-лар и др.;
5. По професия или занимание на носителя: Ходжа-лар, Бербер-лер и др.

III. Класификация на родовете имена по компонентност:

1. Двуконпонентни: основа и окончание – лар: Кулак-лар, Хаджъ-лар;
2. Триконпонентни: две основи и – лар: Татар-хасан-лар, Гьоч-бекир-лер;

3. Четирикомпонентни: три основи и –лар: Коджа-ахмет-огул-лар.

IV. Класификация на родовите имена по езиков произход на корена:

1. Турски – Имам-огуллар, Камъш-лар, Тасма-лълар, Йумурта-джълар;
2. Арабски – Керим-лер, Хафъз-огуллар, Вели-лер, Аббас-огуллар;
3. Смесен тип 1 – турски и арабски – Гъоч-бекир-лер, Деде-ахмет-лер;
4. Смесен тип 2 – арабски и турски – Неджиб-аа-лар (от ЛИ Неджип и ага);
5. Смесен тип 3 – иврит и турски – Ибрам-ага-лар (от ЛИ Ибрахим);
6. Смесен тип 4 – арабски и иврит Джин-йусуф-лар;
7. Иврит – Иса-лар;
8. Персийски (фарси) – Ходжа-лар.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Почти всички изследвани родове водят началото си от прадедите преселници дошли в селото, след голямото изселване на населението през 1881г. и през целия XX век. Една определена част от родовете са се обособили вторично от първите.

Във връзка с направения етимологичен анализ на РИ и свързаните с тях ЛИ могат да се установят следните особености:

1. РИ не винаги са по първия мъж, фактически основател на рода, а по негов син или внук – Маджарлар, Гариpler, Камишлер.

2. РИ не се образуват по име на преселник, а по предшественик Афъзоллар, Имамоллар.

3. Родовите имена по ЛИ и от др. видове са изключително по мъжки имена.

4. РИ с -оллар (-огуллар) през формата за бащинство с оглу/къзъ (със значения: син на или дъщеря на) се образуват и когато бащата не е в селото Шакироллар.

5. РИ се образуват с -лар/-лер, без то да придава множественост на основата както в Бе'лберлер със значението „бръснари“ или Гариpler "сираците".

6. Поради промяна на ударението, ЛИ в основата има различно произношение и става РИ, а не със значение много лица с това име Ве'лилер.

7. По-интересни фонетични явления в диалектните форми са отпадане на звуци в начални позиции като „х“ в Аджълар“, Оджалар, в началото на името Хасан в Татарасаннар, Шайкаасаннар, в началната сричка на името Ахмет в Дед-амет-лер, Коджа-амед-оллар или Мехмет в Афъзолу Мемет. При писменото им отразяване от българската администрация, често се получава озвучаване на последната съгласна като Ахмед и Мехмед.

8. Трансформация на „л“ в „н“ в окончанието за мн.ч –лар/лер в РИ: Керимнер, Татарасаннар, Шайкаасаннар. Промени, подобни на тези в т.7, 8 и други са посочени и в отделните статиите за РИ.

Може да се направи извода, че една голяма част от РИ са с основа ЛИ или с такъв компонент и всички заключават на окончанието -лар, с което са образувани РИ в селото. С проучването на характеристиките на РИ в село Коноп се постига определена завършеност на цялостното изследването и на топонимите в района на селото, защото в основите им често се срещат РИ или ЛИ.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Селимски, Л., Изследвания по българска антропонимия-Фамилни и лични имена и прозвище, В. Търново 2007, с.190

[2] Балкански, Т., К. Цанков. Енциклопедия на българската ономастика. В. Търново, 2010, с.394

[3] Андрейчин, Л. и др. Български тълковен речник. С., 1994, с. 845

[4] Eren, H., Gözaydın, N., Parlâtir, N., Tekin, T., Zülfikar, H., Türkçe sözlük, 1, 2. Türk tarih kurumu basim evi Ankara, 1988, с 75 и с.305

[5] Интернет речници: Kişi Adları Sözlüğü, Derleme Sözlüğü на страницата на Türk Dil Kurumu

За контакти:

Хасан Якуб Хасан, гр.Омуртаг, мобилен: 0888887292, e-mail: vipbg1@abv.bg

Докладът е рецензиран.